

Mnohovědění (POLYMATHEIA)

Již někteří z nejstarších řeckých myslitelů ostře rozlišovali mezi míněním či domněním (DOXA) a skutečným věděním (EPISTÉMÉ); ani správné mínění nepovažovali ještě za dostačující a neuznávali je za pravé vědění. Můžeme se ovšem – zdánlivě právem – tázat, proč je tak důležitý rozdíl mezi správným míněním a skutečným věděním, neboť dnes na tento rozdíl už myslí jen málokdo. Ve škole se zkoušejí většinou pouze znalosti (vědomosti), a kdo toho hodně ví, nebo kdo aspoň zná ty nejdůležitější „věci“, ta nejdůležitější „fakta“, je úspěšný a dostává dobré známky. Platí to hlavně o takových předmětech, jako je dějepis, zeměpis, přírodopis (zoologie, botanika, geologie) a ještě jinde; že pouhé pamatování údajů z učebnice nebo z výkladů učitele nestačí, ukazuje se dost brzo v předmětech, kde mnohem víc záleží na logických souvislostech, především v matematice a tam, kde je matematiky hodně zapotřebí. Kdysi se zejména na středních školách dával důraz na logické myšlení; zkušení pedagogové věděli, že se žáci mohou vycvičit v logice zejména buď v matematice nebo v latině (event. v řečtině, jak to kdysi bylo ještě možné na klasických gymnáziích); výuka v logice, jak bývala prováděna v posledních třídách spolu s psychologíí a dějinami filosofie, ovšem logickému myšlení samému vyučít nemohla, ale naopak je předpokládala. Latina byla postupně odbourána (nejen u nás), o řečtině nemluvě, důraz na tzv. „vědomosti“ leckdy vedl buď k nadměrnému zatěžování paměti žáků, anebo naopak k redukci množství toho, co bylo opravdu nutno si zapamatovat, aniž by se někdo příliš staral o míru porozumění látce do větší hloubky. Na rozpoznání starých myslitelů, že „mnohovědění“ samo „nenaučí rozumnosti“ (Hérakleitos), se většinou zapomíná. Na co se však takřka úplně zapomíná, je původní význam řeckých slov MATHESIS a MATHÉMA. Jde totiž o vědomosti a znalosti získané od druhých, tedy z druhé ruky, z doslechu; je to jakési „domnění“ těch druhých, tedy ani ne vlastní (Písek, 091227-2.)